

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1 01 001 001 0 0 1 1 0001101 110100010 110110010

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

kurz

Elektronické informačné zdroje pre vedu - Publikačný poradca

Silvia Horáková

Centrum vedecko-technických informácií SR

Investícia do Vašej budúcnosti

Táto prezentácia je šírená pod licenciou
[Creative Commons 4.0 Attribution](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

Ciele prednášky

- Autorské práva
- Medzinárodná ochrana autorských práv
- Prepis autorských práv pri publikovaní
- Vedecká a publikačná etika
- Stiahnutie článku
- Pirátske zdieľanie článkov

- Zákon č. 185/2015 Z.z. Autorský zákon
- Čo je a čo nie je predmet autorského práva?
- Autor: fyzická osoba, ktorá dielo vytvorila
 - Osobnostné a majetkové práva autora
- Diela so zvláštnym režimom ochrany autorských práv:
 - Zamestnanecké dielo
 - Dielo na objednávku
 - Spoločné dielo
 - Školské dielo

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

- Autorstva sa nemožno vzdať!
- ... ale s autorskými právami možno rôzne nakladať, napríklad udelením licencie
 - Výhradná licencia
 - Nevýhradná licencia
- Najznámejšie licencie sú Creative Commons

10100100110001101110 100 0 1 0 1 1 01 1 1

PUBLIC DOMAIN

ATTRIBUTION (UVEDENIE AUTORA)

BY
Ostatní môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať, prezentovať a kombinovať vaše dielo pod podmienkou, že uvedú vaše meno.

NO DERIVATIVE WORKS (BEZ ODVODENÉHO OBSAHU)

ND
Ostatní môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať a prezentovať len doslovné prepisy vášho diela.

SHARE ALIKE (ROVNAKÉ ŠÍRENIE)

SA
Ostatní môžu distribuovať vašu prácu len pod licenciou totožnou s tou, ktorú ste pre svoju prácu zvolili vy.

NON-COMMERCIAL (NEKOMERČNÉ POUŽITIE)

NC
Ostatní môžu kopírovať, distribuovať, zobrazovať, prezentovať alebo kombinovať vaše dielo len na nekomerčné účely.

CC Licensing in Academic/Scientific Publishing industry

Most journals use one specific license

Icon	Licenses	Name of Journal/Publisher
	CC-BY Creative Commons Attribution License	• The Public Library of Sciences(PLOS) • Biomed Central • Hindawi Publishing Company • 50% of journals listed in DOAJ
	CC-BY-NC Creative Commons Attribution - NonCommercial License	• Full Open Access journals • 20% of journals listed in DOAJ • Nature group
	CC-BY-NC-ND Creative Commons Attribution-NonCommercial - NoDerivs License	• 20% of journals listed in DOAJ • Hybrid Open Access(Gold OA) • Elsevier

Medzinárodná ochrana autorských práv

- Rozdielne krajiny = rozdielne zákony
- 1886 Bernský dohovor
 - 1967 WIPO
 - 1971 posledný krát revidovaný
- 1921 pristúpilo ČSR
 - + Všeobecný dohovor o autorskom práve 1952
 - + Dohoda o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva 1994
 - + Zmluva WIPO o autorskom práve 1996

Prepis autorských práv pri publikovaní

- Copyright Transfer Agreement
- Slovenské zákony nepoznajú možnosť vzdania sa alebo prevedenia autorských práv
- Čo archivovať? Preprint? Postprint?
- Dodatky k zmluvám (SPARC, MIT...)
 - Zachovanie časti svojich práv
 - Používanie diela pri ďalšej práci
 - Publikovanie finálnej verzie v repozitári
- Pri OA časopisoch ostávajú autorské práva autorovi a článok vychádza pod CC licenciou

Vedecká a publikačná etika

- Čo je etika?
- Etické štandardy
 1. Morálny vzťah a zodpovednosť voči výskumným subjektom
 2. Správne uskutočňovanie výskumu
 3. Pravdivé informovanie o výskume a sprístupňovanie informácií
- Etické limity lekárskeho výskumu
 - 1891 prvý dokument o informovanom súhlase
 - 1900 Berlínsky kódex
 - 1931 Smernice pre experimenty na ľuďoch
 - 1947 Norimberský kódex
 - 1964 Helsinská deklarácia (naposledy revidovaná 2013)
- Slovensko
 - Zákon o zdravotnej starostlivosti (576/2004 Z.z.)
 - Smernica MZ o postupe pri overovaní nových medicínskych poznatkov a metód (6/1985)

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1

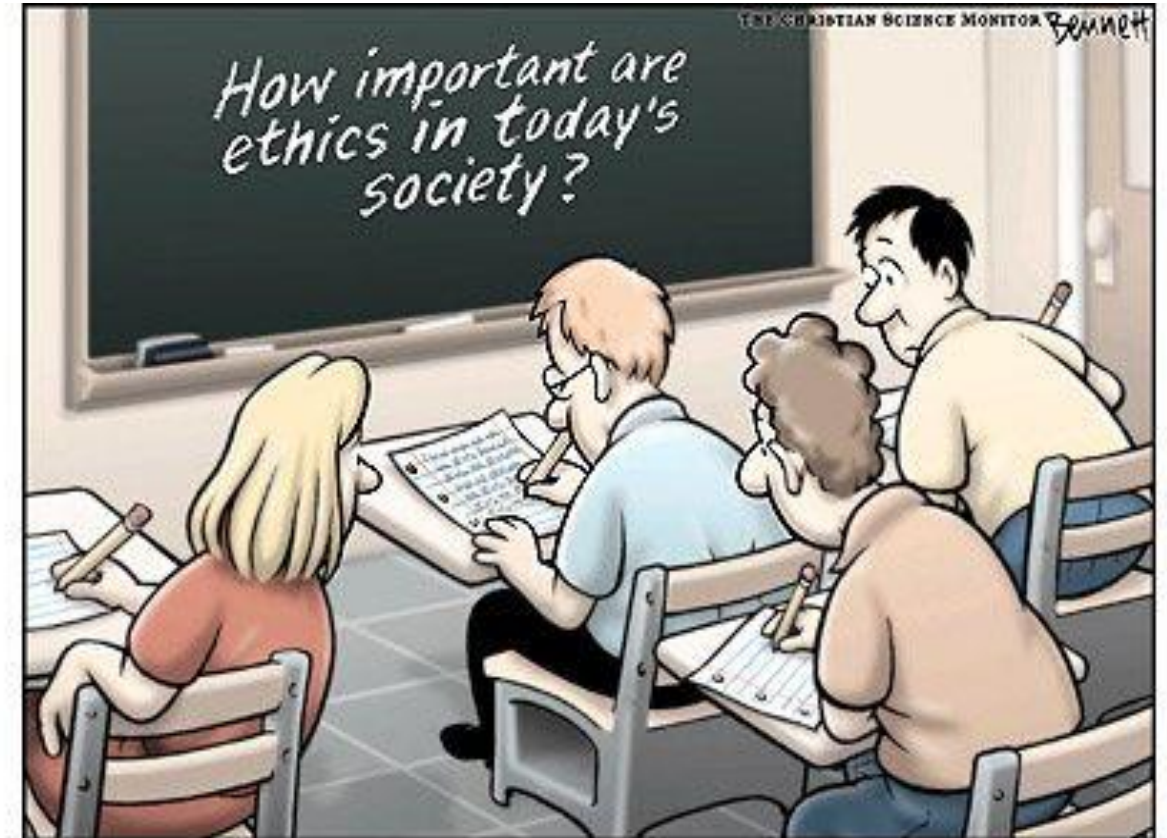
- CONSORT – etický štandard pre podávanie korektných správ
- STARD – štandard pre presnosť diagnostiky
- STROBE – štandard pre epidemiologické štúdie
- PRISMA – štandard pre prehľadové články a meta-analýzy
- Laboratórne zvieratá – 3R
 - Na schválenie etickej komisie svojej inštitúcie + Štátna veterinárna a potravinová správa SR
 - Podmienky experimentov upravuje Smernica EP a Rady o ochrane zvierat používaných na vedecké účely
 - ARRIVE
- Etickú stránku výskumu kontroluje v prvom rade vedec – porušenie pracovno-právne následky

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1

- Priestupky voči vedeckej etike
 - Nedodržiavanie odborných štandardov
 - Tendenčný výber metód
 - Falšovanie výsledkov
 - Nevhodná selekcia dát
 - Plagiátorstvo
 - Citovanie nesúvisiacich diel
 - Pripisovanie nezaslúženého autorstva
 - Krádež autorstva
 - Duplicitné publikovanie
 - Nepoctivé recenzovanie
 - Prehlasovanie diela za recenzované, aj keď nebolo
 - Nepriznaný konflikt záujmov
- COPE – Komisia pre publikačnú etiku
 - 1997
 - Dnes 12 000 členov

Stiahnutie článku

- Najkrajnejší opravný prostriedok vedeckého záznamu
 - Ak nestačí oprava
 - Hrubé narušenie etiky
 - Duplicitné podanie
- Retrakcia bez súhlasu
- Na stiahnutie článku upozorní vydavateľ a zverejní ho v časopise
 - Ak ho zverejní ako nenápadnú poznámku – môže sa ľahko prehliadnuť a ďalší výskumníci môžu robiť závery na základe neplatných predpokladov

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

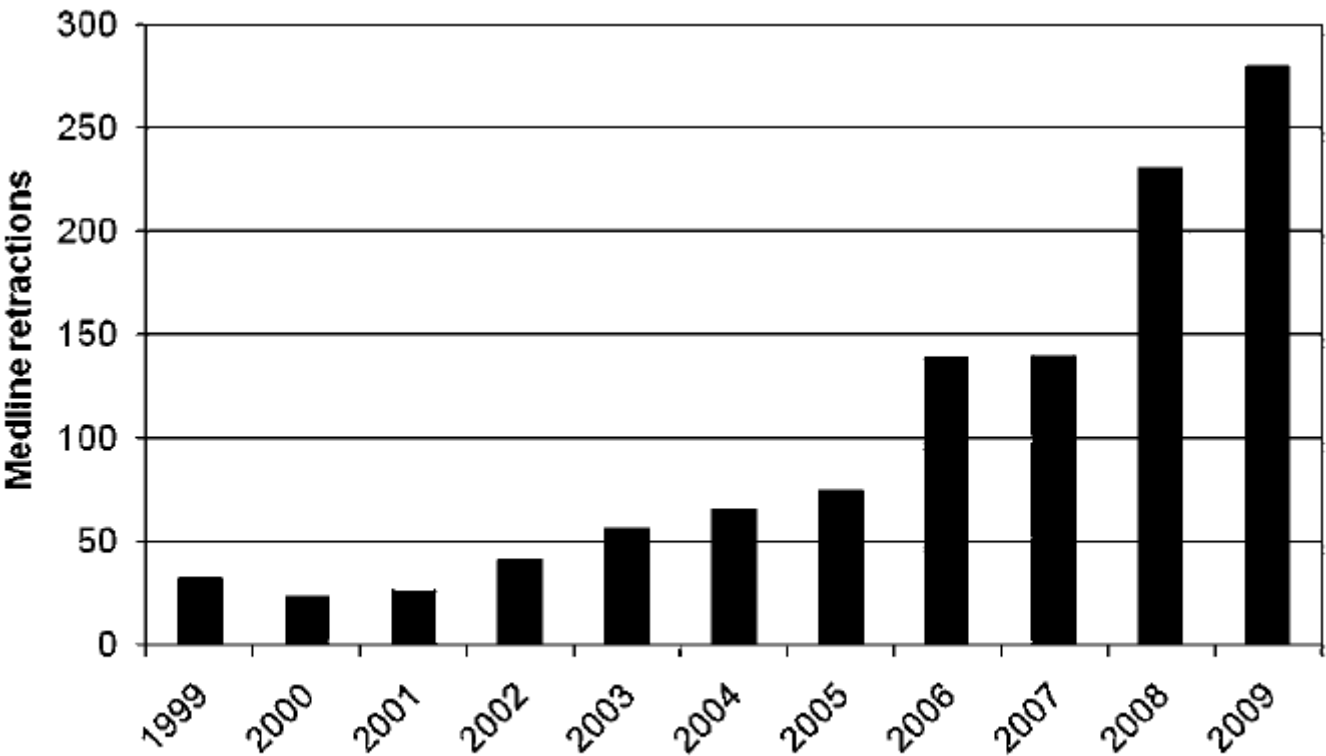

Figure 1 Retractions listed in Medline 1999–2009.

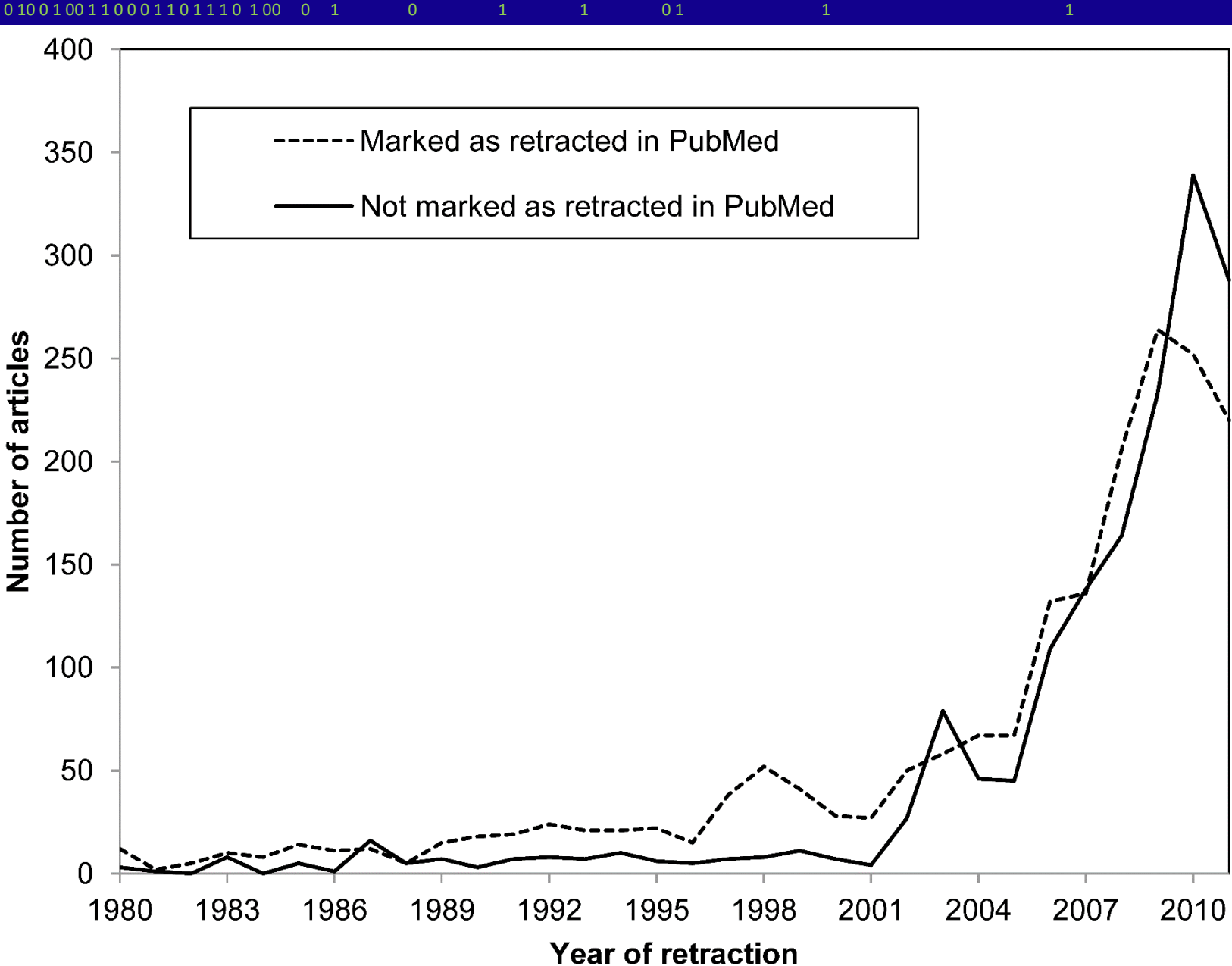
Wager a Williams (2011): Why and how do journals retract articles?
An analysis of Medline retractions 1988-2008.

Table 1 Classification of retractions (N=312)

Code	Reason	Sub-category	N	%
1	Honest error	(a) based on incorrect/ fraudulent* data	10	28
		(b) research error (eg, wrong cell line)	44	
		(c) calculation error/ inaccurate data	33	
2	Could not replicate findings	(a) same authors	31	11
		(b) different authors	4	
3	Journal (administrative) error		3	1
4	Redundant publication	(a) complete (ie, duplicate/ triplicate publication)	34	17
		(b) partial (ie, overlapping publications)	20	
5	Plagiarism	Amount unspecified	6	16
		(a) total (ie, whole paper copied)	4	
		(b) partial—data only	7	
		(c) partial—text only	18	
		(d) partial—data and text	14	
6	Data used without permission/ author dispute		17	5
7	Fabricated data		16	5
8	Falsified data		13	4
9	Ethical problems with research		4	1
10	Misconduct (unspecified)		10	2
11	Inaccurate/misleading reporting		12	4
12	No reason/unclear		17	5

*For example, calculations based on published work by another group that later turned out to be fraudulent, therefore the inclusion of the fraudulent data was an honest error on the part of the second group of researchers.

Právne a etické aspekty vedeckého publikovania

Grieneisen a Zhang (2012): A Comprehensive Survey of Retracted Articles from the Scholarly Literature

Pirátske zdieľanie článkov

- Čierna cesta
- Spočiatku neorganizované a ojedinelé počiny
- Sci-Hub
 - 2011 – Aleksandra Elbakayan (KZ)
 - Využívajú ho najmä študenti z rozvojových krajín
 - Nielen spoplatnené publikácie, ale aj OA
 - 2017 – 69% z celkového objemu článkov
 - 97% produkcie Elsevier
- Zvláštna čierna cesta – zdieľanie na vedeckých sociálnych sieťach samotnými autormi
- ResearchGate
 - 2017 žaloba od ACHS a Elsevier

4 otázky

1. otázka

Čo má vedecký pracovník robiť, aby mohol s kolegami slobodne zdieľať svoju prácu?

2. otázka

Čo sú autorské práva?

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1

3. otázka

Má vydavateľ právo žiadať od autora vedeckého článku, aby sa vzdal svojich autorských práv?

4. otázka

Aké môžu byť dôvody stiahnutia článku?

Ďakujem za pozornosť!